

Genusforskare könstrakasserar manliga studenter

Bo Rothstein

DN-debatt 2002-07-03

Ett av de centrala målen för det svenska utbildningsväsendet är sedan länge jämställdhet mellan män och kvinnor. Detta understryks med emfas i gällande läroplaner och andra centrala måldokument. Även för universitet och högskolor står detta mål centralt - det har till och med fått en särskild paragraf i högskolelagen som lyder: I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas.

Jämställdhetsmålet definieras i svensk politik på två olika sätt. Dels betonas lika villkor och möjligheter för män och kvinnor inom alla samhällsområden. Dels att man inom olika verksamheter skall verka för en balanserad rekrytering, det vill säga att man skall sträva efter att på alla nivåer i företag, myndigheter och förvaltningar ha ungefär lika många kvinnor som män.

Inom utbildningsväsendet har man således gått bort från alla former av könssegregerad undervisning. Skolämnen som förut var könssegregerade, till exempel idrott och olika former av slöjd, har sedan ett bra tag varit integrerade.

Som Jessica Lindvert visat i sin nyutkomna avhandling "Feminism som politik" har särskilt den svenska arbetsmarknadspolitik varit starkt inriktad på att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden - främst genom att förmå kvinnor att söka sig till traditionellt manliga yrken och arbetsplatser. Inom vissa områden, till exempel inom universitet- och högskoleväsendet, har man för att nå en balans mellan män och kvinnor också provat olika former av kvotering och så kallad positiv särbehandling av kvinnliga sökanden för att uppväga den manliga dominansen.

Det finns således en omfattande enighet i svensk politik att jämställdhetens mål är ett samhälle där män och kvinnor kan verka på lika villkor i samma organisationer. Låt mig för undvikande av varje missförstånd säga att jag är en stark anhängare av detta.

Även om det finns olika meningar om en del medel -till exempel olika former av kvotering - och om vad som är grunden till de ojämslida förhållanden som existerar, så kan man efter en genomgång av de politiska partiernas program konstatera en mycket stor samsyn om jämställdhetsmålet. Inget riksdagsparti argumenterar för ett

könssegregerat utbildningsväsende eller att det skall gälla olika villkor för män och kvinnor i samhället.

Men på ett paradoxalt sätt håller nu den könssegregering som avskaffades på sjuttioalet på att återuppstå inom universitetsvärlden. Under rubriken genuskunskap skapar man nu könssegregerade utbildningar för att, tro det eller ej, bidra till jämställdheten. I en av regeringen understödd så kallad forskarskola i genusvetenskap, förlagd till Umeå universitet, har man till arton utbildningsplatser rekryterat arton kvinnliga studenter. Samtliga lärare är enligt den information som finns utlagd på nätet kvinnor. Vid invigningen av denna nya utbildning hölls samtliga anföranden av kvinnor.

Man undrar hur ledningen vid Umeå universitet får ihop detta med sin egen jämställdhetsplan där man fastlagt att målet är "att uppnå balans mellan antalet män och kvinnor i grund- och forskarutbildningen vid alla universitetets ämnen och utbildningar".

Vad som sker vid Umeå universitet är emellertid inget enstaka undantag. Vid motsvarande forskarutbildning vid Linköpings universitet (Tema Genus) är elva av tolv doktorander kvinnor och samtliga fem lärare är kvinnor. För ett tag sedan gick jag igenom den information om personal som finns vid de centrum för genusvetenskap eller liknande som nu finns på nästan alla landets universitet och högskolor. Av summa 120 namn var 118 kvinnor. Rekryteringen av studenter till dessa utbildningar är lika snedfördelad, i princip handlar det om helt enkönade miljöer. De flickskolor som avskaffades på sextioalet återskapas således nu i jämställdhetens namn. Frågan är naturligtvis hur det är tänkt att könssegregering skall kunna leda till jämställdhet?

Svaret man får när man ställer frågor till de ansvariga för dessa utbildningar är att manliga studenter inte är intresserade. Men det kan inte vara ett rimligt skäl för att skapa enkönade undervisningsmiljöer. Enligt högskolelagen har de som är ansvariga för en utbildning skyldighet att försöka utforma den så att den i någorlunda lika utsträckning appellerar till studenter av båda könen.

De tekniska högskolorna kan till exempel inte längre försvara en sned könsfördelning med att kvinnor inte är intresserade av deras utbildningar. I stället har de, med rätta, blivit tvingade att försöka ändra sina utbildningar så att de uppnår en mera balanserad rekrytering.

Poängen med den så kallade genuskunskapen anses vara att den är bra för att vi skall kunna åstadkomma ett mera jämställt samhälle. Dess

egen praktik är emellertid raka motsatsen. Inte heller detta är en tillfällighet utan en klart uttalad linje från dess ledande företrädare.

I stället för att verka för jämställdhet har man skapat ett innehåll och en praktik i sina utbildningar där man medvetet stöter bort manliga studenter. Kvinnohistorikern Yvonne Hirdman, som av många anses vara den ledande auktoriteten inom svensk genusforskning, har uttryckt detta mycket direkt. Hon menar att kvinnliga lärare inom området "måste få vara i fred, annars blir de uppätta". Detta eftersom könen "befinner sig i krig" (SvD 16/1 1995).

I den offentliga utredning om ökade resurser till genusforskning som tillsattes av dåvarande statsrådet Carl Tham och som leddes av Ebba Witt-Brattström, beskriver Hirdman hur hon tystat en manlig student som haft kritiska frågor till hennes undervisning genom att vederbörande ombads "hålla käft". Med stolthet skriver hon: "Då lyckades jag sätta honom på plats" (SOU 1995:110, s. 313).

Om jag går till mitt eget universitets instruktioner vad gäller jämställdhet så står där följande om ett dylikt beteende: "En manlig student ställer frågor på ett feministiskt seminarium och avvisas totalt med kommentaren: Det här kommer du ändå aldrig att förstå. Studenten utesluts ur seminariegemenskapen på grund av sin könstillhörighet och utsätts därmed för trakasserier på grund av kön".

Om manliga studenter kan förvänta sig att bli trakasserade på grund av sin könstillhörighet är det knappast förvånande att de inte söker sig till dessa utbildningar. Det är symptomatiskt att när den ovan nämnda forskarskolan i genusvetenskap nyligen invigdes så var Yvonne Hirdman inbjuden som huvudtalare.

Ett annat exempel på denna negativa inställning till manliga studenter återfinns hos en annan ledande genusforskare, nämligen Maud Eduards. Hennes position framgår av att hon utsågs av den socialdemokratiska regeringen till ordförande för det Nationella sekretariatet för genusforskning som inrättades 1998.

I en nyligen utkommen bok driver hon med emfas tesen att kvinnors politiska intressen bara kan främjas om de verkar i organisationer där enbart kvinnor har tillträde. Att kvinnor och män över huvud taget bör samarbeta och kan vara lojala i en gemensam strävan för ökad jämställdhet avfärdade Eduards nyligen som "en befängd idé" (DN 28/5 -02).

En socialdemokratisk regering har således betrott en person med uppdraget att vara ordförande i en myndighet som skall verka för ökad jämställdhet som samtidigt underkänner de politiska partierna

och den representativa demokratin när det gäller att verka för denna fråga.

Eduards och Hirdman har, trots att de varit verksamma i sammanlagt mer än tre decennier som docenter och professorer, inte lyckats handleda någon manlig doktorand fram till disputation. De forskningsseminarier som de som professorer numera ansvarar för är, enligt den information jag har, i stort sett helt rensade från manliga studenter. Jag är inte jurist, men jag kan inte förstå annat än att Eduards och Hirdman som akademiska lärare i sin praktik bryter mot vad som stadgas i högskolelagen om att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid skall iakttas och främjas.

Hela idén att åstadkomma jämställdhet genom ökad könssegregering är naturligtvis absurd. Den bryter mot en av universitetstankens allra viktigaste principer, nämligen universalismen. Grundtanken är att det är vad som sägs och görs, och inte vem som gör det, som skall räknas.

Låt mig understryka att denna kritik inte handlar om att ett jämställdhetsperspektiv skulle vara onödigt i forskning eller undervisning. Det förhåller sig enligt min mening oftast alldeles tvärtom, men poängen är att denna kunskap inte skall isoleras utan integreras inom alla undervisnings- och forskningsområden. Samt att det är centralt att få med män i denna verksamhet i stället för att, som Eduards och Hirdman, aktivt bidra till att utestänga dem. Termen för detta, som också regeringens jämställdhetsarbete numera också inriktas mot, är "mainstreaming", eller på svenska jämställdhetsintegrering. Med detta förstås att ett jämställdhetsperspektiv skall vara närvarande i all verksamhet och inte isoleras i särskilda organisationer eller kommittéer. Men att som nu görs återskapa könssegregerade miljöer inom utbildningsväsendet kan inte annat än att komma i konflikt med denna målsättning för hur jämställdhetspolitiken bör bedrivas. Att återupprätta flickskolan kan inte leda till ökad jämställdhet.